

reix fins al S. XIX, el fr. *ta(m)ponner* ja en el XV).

El verb *tapar*, segons aquesta concepció (cf. DCEC/DECH, i Gamillscheg, *Rom. Germ.* 1, pp. 233, 384), seria derivat dels substantius *tap* i *tapa*. Hi ha dues raons per admetre-ho: el verb *taper* és estrany al francès (amb escasses i recents excepcions tècniques; no confonguem amb *taper* 'picar', 'fer remor', que és un altre mot), i és molt rar en germànic un verb corresponent (només a.-al. mj. *zapfen*); també hi ha el fet que en castellà medieval es deia *atarar* (molt freqüent: c. 1290-princ. S. XVII), mentre que allí *tapar* no apareix fins a 1570, vacil·lació favorable a una formació postnominal. De tota manera tenim *tapar* no sols en cat. sinó també port. *tapar*, it. *tappare* [1612] i oc. *tapar*, ja documentat en el S. XIII («pic a aital natura que fai son nis en albre cavat, e cant hom li *tapa* son nis ab qué que sia, él va --- e tantost és hubert», *Bestiari*, Appel, *Chr.*, 125.74).

En total resta, doncs, bastant incert si hem de considerar el verb romànic com postnominal o els substantius *tap* i *tapa* com a postverbals. Al capdavant, com que el tipus *zapho/taeppa* només està documentat en germ. occid., i no sols manca de documentació en gòtic, sinó —cosa més ferma— que és estrany a l'escandinau, l'existència del gòt. *TAPPA resta subjecta a dubte. Val a dir que estant aquesta família, dins el germànic, unida apofònicament amb la de l'angl. *tip*, al. *zipf*(el) i amb la de l'angl. *top*, al. *zopf*, aquesta ben documentada pertot en escandinau, això indica una gran antiguitat en germànic. I, vist el descabdellament molt més gran de tot plegat en germànic que en romànic, resta versemblant la tesi d'un germanisme. Tanmateix és veritat que de cap de les tres variants vocàliques no existeix una etimologia indoeuropea; per tant podria tractar-se allà, en definitiva d'un grup onmatopeic; això fa que no es pot descartar del tot la idea de Sainéan (*Sources Indig.* 1, 428), adoptada per *AlcM*, que en romànic sigui també creació onomatopèica i no pas germanisme. A desgrat de tot, el manlleu germànic és defensable i versemblant.¹

La variant *tampa*, *lampon* tan estesa en fr., oc., cat. sept., i bc. *danbada* 'cop, tret', potser es podria interpretar com un altre suport de la teoria onomatopèica. Però no és ferm, car això s'explica en forma molt convincent per altres raons: en fr. *tampon*, *tamponner* pot ser simple propagació de la nasalitat. En occità, que és on té més extensió,² hi ha la raó convincent de les contaminacions de parònims: d'una banda *tancar*, i potser encara més *estampir* 'cloure enèrgicament': impressiona, en efecte de veure la forma *tampir* en el sentit de 'tancar amb fort barratge, violència', ja en un text antic i clàssic com el *Castiagilós* (c. l'a. 1200) «can --- auzí las gens / aissí vas si venir garnidas, / de dins à las portas *tampidas*, / e escriidet ---» (v. 304): aquí doncs amb *t-*, però *-m-* i *-it* tenim una excel·lent contra-prova de la superposició de *tapar* amb STAMP-JAN.

Segons això hem d'esperar que en català la variant *tamp-* sigui cosa del Nord: parlars en contacte amb el domini occità. De fet és així, almenys les meves dades⁶⁰

són totes d'allà, i no en trobo cap desmentiment en el *DAG*. ni en el *BDC*; *AlcM* en dóna també vuit localitzacions pirinenques o des del Montseny, tot afegint-n'hi quatre del Sud, però comença per ser d'una falsedat flagrant que es digui a Bna. (absolutament desconegut aquí, i hi seria xocant); cal deixar les altres en escèptica quarantena, sense negar alguna excepció; però hi ha motiu de sospitar que pensen en mots com *tampanell* d'una altra etimologia, o *tampany* (que localitzen justament en aquests llocs), que és abusi i confusionari relacionar amb *tampa/tampar*, puix que aquí hi ha propagació de nasal, o bé en el gallicisme *tampó*, que tampoc hi ha dret a barrejar amb *tampa(r)*: aquest sí que es documenta amplament (teixits, *BDC* IV, 152; *Casa* XX, 150), però això és un manlleu tècnic del francès. En fi va usar aquesta forma una vegada NOLLER, però sembla clar que és a títol de color local, car ell passava tots els estius a Cerdanya com és sabut, i es tracta de la narració d'un viatge a l'alta vall d'Arieja: «aquella casa mig enrunada, que, com un armari saquejat, romanía sense *tampes*, amb les lleixes [altre mot nòrdic] somogudes --- les poques coses escapades del saqueig ---» (O. C. IX, 214.13f.).

Heus aquí el que em consta: Capcir *tampa* (Griera, *BDC* III, 136), *tampar* 'aclucar, tancar': «los galls salvatges quan canten *tampøn* los ulls» (Formiguera, 1960). Conflent i Cerd. *tampa* 'tapa d'una aigua': Gorg de la *tampà* al peu NE. del Canigó (Estoer, 1960); «a les 7 aixequen la *tampà* i corre l'aigua» (en una sèquia o trastolador de la Tor de Querol, 1959); «una llosa per *tampà* 'l forn' c. a Andorra (Arcavell, 1936). En uns comptes d'Estafs (V. d'Aneu) llegeixo «quatre rals per les *tampes* dels encerats del quarto rectoral» (a. 1857); «lo forn se tapa ab una *tàmpa* de ferro» Àreu de V. Ferrera (1933), 'trampa en el sostre': «al tribòl de la borda hi havia una *tàmpa*» Boí, 1971; «amb un *tampall*» Tor (1932). La influència de *tampar* i derivats ha intervingut en la creació de *tampañada* i *tampañejar*, per als quals, V. s. v. *timpà* i *tabac* (cf. *tabal/timbal*).

Una idea que pot temptar, i que he sospesat, és que *tampar* resultés d'una relíquia pre-romana coincident en forma aproximada amb *tapar*. No mancaria enterament de base, puix que hi ha un lituà *tempiù* 'jo tempejo palpant, procuro sentir pel tacte' («digitis experior»): no fóra desesperat suposar que d'això s'hagués passat a 'empnyer (porta)' etc., i en tot cas es creu que és un mot indoeuropeu, afí del ll. *templare* (veg. *TEMPAR*). Acullo, però, aquesta idea amb tot escepticisme: és imprudent cercar explicacions pre-romanes (semànticament balderes) quan hi ha bones explicacions romàniques, per més que el fet de trobar-se el mot sobretot en oc. i portuguès es pogués lligar amb una hipòtesi sorotàptica.

DERIV.: *Tapat* (V. supra); *pudo* (< *púdol* PUTIDUS) *tapat* és el nom de la servera o d'una seva variant silvestre («sorbier»), a Formiguera de Capcir (1960). *Tapador* [Busa-N.]; *tapadora* [Lab. 1840]; sobretot la tapadora d'una olla o atuell semblant; a l'alt Pallars és el fonell o tapa del rusc d'abelles (Tor, Tavascan i